

Deze PDF bevat een selectie uit het boek,
die door de auteurs voor CuBra gemaakt is

West-Brabantse Streekwoorden

**Michel de Koning
Cor Swanenberg**

West-Brabantse *Streekwoorden*

Michel de Koning & Cor Swanenberg

met illustraties van L.E.O. Faes

1^e druk

2004

Uitgeverij Van de Berg Almere Enschede

Illustraties: L.E.O. Faes

In de serie *Streekwoorden* zijn de volgende delen verschenen:

Twentse *Streekwoorden*

Drentse *Streekwoorden*

Achterhoekse *Streekwoorden*

Oost-Brabantse *Streekwoorden*

Grunneger *Streekwoorden*

Westfriese *Streekwoorde*

Stellingwarver *Streekwoorden*

Zeeuwse *Streekwoorden*

West-Brabantse *Streekwoorden*

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Koning, M. de, en C. Swanenberg

West-Brabantse *Streekwoorden* ; M. de Koning en C. Swanenberg - Almere/Enschede :

Van de Berg

Illustraties: L.E.O. Faes

ISBN 90-5512-198-3

NUR 525

Trefw.: spreuken, zegswijzen, korte verhaaltjes, humor ; Brabants

ISBN 9055121983

© Michel de Koning, 2004 Wouwse Plantage

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of welke andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

www.streekboeken.nl & www.uitgeverijvandeberg.nl

Om te begiene

D'n uitgever wou gèèren 'n boekske meej spreekwoorde en uitdrukkinge die in West-Braobàànt gebrùkt worre. Da zou 'm goed uitkomme, waant d'r wààr al 'n boekske meej Oostbraobàànse *streek*woorden van zijn op de mart. Cor Swanenberg ààr daor aol 't wààrk vor gedaon.

Op de Braobàànse spreukekelender van Cor Swanenberg staon ieder jaor gèèf wa spreekwoorden uit West-Braobàànt. Cor von 'r nogal wa in de stukskes van dr. Hans Heestermans vor de kràànt. Ok kreeg ie spreekwoorde van Frans Verschuren, Piet Michielsen, John Knappers en ok 'n paor van mijn. Durrrom staot de naam van Cor Swanenberg op 't titelblad. Wij emme uit die inzendinge 'n keus gemaakt. Vedder em ik zelf ne lijst meej uitdrukkinge bij mekaore gezocht. 'n Paor kommen uit de boeke van Kees Hoeckx, de rest uit m'nen eigen koker.

Buite dees spreekwoorde zijn 'r netuurlek nog mar zat ààndere te viene. Mar 't moog gin dik boek worre, vandaor.

Ok em ik nog ennigte veraoltjes vor di boekske geschreve en uit 'n boekske van mijn da jammer genogt uitvekocht is, em ik wa veraole gebrùkt. Sommigte daor-

van em ik naoveteld, ze zijn eigelek van mjister Alfons Tireliren uit Essen. De rest em ik zelf vezonne.

Dialect goed spelle val nog nie meej. Vor di boekske em 'ik zo veul mogelek gekeke naor de "referentiespelling" vor aolle Braobàånse dialecte. De regels die daor bij worre, staon in 't boek *Hoe schrijf ik mijn dialect?* van uitgeverij Acco, Leuven/Amersfoort. Ge kun 't bestelle bij de boekwienkel of bij 't *Noordbrabants Genootschap* in Den Bosch.

Cor Swanenberg en ikke ope, da ge veul leut aon di boekske zult beleve. 't Beste en tot ne volgende kjir.

Michel de Koning

Balkum/Pindùrp, Beloke Paose 2004

West-Braobaanse spreekwoorden en uitdrukkinge

Vlug op z'n pèrdje zitte.

Vlug op zijn paardje zitten.

Gauw boos worden.

'm Broene.

Door een brandnetel geprikt worden.

Zijn neus stoten; een teleurstelling moeten verwerken.

De piekeleej uit zijn.

Er vandoor zijn, als er iets van je verwacht wordt;

ook: sterven.

't Is wir oremus.

Het is weer oremus.

Er zijn weer grote problemen die om een oplossing vragen.

(Oremus = laat ons bidden; God moet uitkomst bieden)

Ik zien 'r al n'n aop van gruuje.

Ik zie er al een aap van groeien.

Dat kan alleen maar mislukken.

IJ gieng van de lantèère.

Van de mugge naor de bliendaoze.

Van de muggen naar de dazen.

Van kwaad tot erger.

IJ is kasje zestien.

Hij is kastje zestien

Hij is gestorven.

Jimmaol tirrebus zijn.

Helemaal tirrebus zijn.

*In verregaande staat van dronkenschap verkeren; ook:
aan het einde van zijn krachten zijn.*

A't mar waor is zienge z'in de jodekerk.

Als het maar waar is, zingen ze in de jodenkerk(= de synagoge).

*Wordt gezegd, als men aan iemands woorden ernstig
twijfelt.*

IJ gieng van de lantèère.

Hij ging van de lantaren.

Hij ging er snel vandoor.

Zo dwars as 'n ekke.

Zo dwars als een hek.

Zeer dwars zijn.

D'r ouw 'n vienk op oewe zolder.

Er houdt een vink op je zolder.

Er zit een gat in het zitvlak van je broek.

Dà zal oe kòontje vaore.

Dat zal je kontje varen.

Je zult terugverlangen naar hoe het eerst was.

Mi z'ne zekel nao d'n woost komme.

Met zijn sikkel na de oogst komen.

Er te laat bij zijn.

Z'n àärten uit emme.

Zijn erwten uit hebben.

Niet meer welkom zijn; het verbruid hebben.

Duveltjeskermis/kermis in d'el.
Duiveltjeskermis/kermis in de hel.
Het regent, terwijl de zon schijnt.

Draad krijge.
Draad krijgen.
Door een moeilijk karwei veel van je lichamelijke energie verliezen.

Meej 'n ram zitte.
Met een ram zitten.
Met een inzinking te kampen hebben.

De rui dur zijn.
De rui door zijn.
Een moeilijke periode achter zich laten.

'k Em veul aon 'm verspùld.
Ik heb veel aan hem verspeeld.
Ik vind dat zijn gezondheid erg achteruitgegaan is, sinds ik hem voor het laatst zag.

Ij eej t'r gin àànd waoter naor.
Hij heeft er geen hand water naar.
Hij kan er niet aan tippen.

**'t Kan nie aolle daoge zondag zijn
en kermis in de week.**
Het kan niet altijd feest zijn.

**We zulle jou vetmeste meeij schààrp zàànd
en kietelkeie.**
We zullen je vetmesten met scherp zand en kiezelstenen.
Wordt gezegd tegen iemand die teveel verlangt.

Goed eete, dan kunde bulle kakke.
Goed eten, dan kun je voden schijten.
Een raad om goed te eten.
*[Goed kun je ook opvatten als een zelfstandig naam-
woord. Als je kledingstukken zou eten, komen die aan
het eind van de spijsvertering als bullen (=voden)
tevoorschijn.]*

Da zulle we God en de mulder mar laote scheie.

Dat zullen we God en de molenaar maar laten scheiden.

We zullen de beslissing maar overlaten aan de bevoegde instanties.

Slip slaon.

Slip slaan.

Achter het net vissen.

Ze dwood doen.

Ze dood doen.

De tijd doden met niksdoen;

ook: niks doen onder werktijd.

't Spjir t'r wir gèèf.

Het water spat daar weer flink op.

Er is daar een flinke ruzie;

de spanningen lopen er hoog op.

't Nààuw t'r.

Het nauwt er.

Er is ruzie; de spanningen lopen er hoog op.

IJ reej ok wir meej.

Hij reed ook weer mee.

*Ze hadden het weer over hem tijdens
hun roddelpratjes.*

Van gin out pijle wete te maoke.

Van geen hout pijlen weten te maken.

Zich met iets geen raad weten.

IJ luld'as ne knikker die ààrbààrg oudt.

Hij lult als een knikker die herberg houdt.

Hij kletst zo maar een eind weg.

Motte gaon wooie?

Moet je gaan hooien?

Waarom heb je zo'n haast?

Iemand bij d'n beer brenge.

*Iemand ergens het slachtoffer van maken; het iemand
erg moeilijk maken.*

Beer valle.

Het begeven.

[Wordt bijvoorbeeld gezegd bij motorpech]

'm 'n Neuk geve.

Hem een neuk geven.

Meteen een flink stuk van het werk afmaken.

Nie wijd uit de wei lwoope.

Niet ver uit de wei lopen.

Geen hoogvlieger zijn.

't Is wiet.

Het is wit.

Ze zijn de bovenstebeste vrienden.

Gaon luije.

Gaan luiden.

Navraag naar iets gaan doen; uit gaan vissen hoe het zit.

VERAOLTJES

'n Grwoot pak

Mina kon zelf siens kort d'r bodschappe nie mjir doen. Ze liep allaang moeilek, ze d'urfde de fiets nie mjir op en autorije kon zie nie. Omda se niemaand lastig wou valle, belde ze naor Albert Eijn. Z'aar erges in 'n blaoike geleze, da ge zullie mar oefde te belle en ze kwààme aon de deur. En jewel, wor. Ze brochte vor eur meej aolle liefde-n-en plezier de bodschappe thuis. Mina wààr d'r geweldeg over te spreke. Mar op n'n dag brocht de kèèrel die bij eur aolle weken aon uis kwààm, me daor toch 'n grwoot pak zjippoejer meej.

"Och menjirke toch," klaogde ze, "zo'n grwoot pak em ik toch nie nwoodeg! Ik zijn ier mar jimmaol alljin, da witte toch wel."

"Mar vrouwke," zeej d'n bodschappejonge, en ij schudde òònderwijl 's flienk meej 't pak zjippoejer, "da pak zit belange nao nie vol. Wor mar."

D'n dokter kwijt

"Nou em ik toch wa beleefd," zeej òòns buurvrouw gies-tere tege mijn. "Ik wààr in 't ziekenuis in Bààrge(=Bergen op Zoom) meej m'n zuster. Die eej-d-iets aon d'r longe en nou moes ze aon de specialist, eej. En omda't zukke slecht weer wààr, em ik eur d'r in d'n auto aon toe gereeje. Om tien over tweeje zou z'aon de burt zijn. Mar 't wier al alf drie en d'r wààr in gin velden of wege n'n specialist te bekenne. Buite kwààm 't d'r meej bakken uit. Dus wij wachtte mar geduldig af. Kom t 'r daor 'n vepleegster aongelwoope en die zeg tege de sikkreteresse van d'n specialist: "Ik zijn d'n dokter kwijt. Witte gij soms waor ie uitangt?"

"Ed al òònder 't afdak van de fietsestalling van 't perse-neel gekeke?" vroeg de sikkreteresse.

"Oe zo?" vroeg de vepleegster.

"Volges mijn stao-t-ie daor te schuile."

"Te schuile?"

"Jao, om tweeje ure rwookt ie daor iederen dag z'n sigere-tje, mar ik dèènk, dat nou t' ààrd staot te regene vor 'm om naor biene te komme."

✓

Vandaag ginne kraant

In de wienter kan 't sommetije nie bekwaom zijn om op straot te komme. En ge zul t'r dan toch mar dur motte. Bevobbeld om de kràànt rònd te brenge. Pjir van Triene von 't ne kjiir te gek. Ij zààg z'n eige op dieje kwaoie morge aol meej al z'n kràànte dur de snjiw sjouwe. D'r wààr wezelek gin durkommen aon.

"Trien," zeej Pjir tege z'n vrouw, "ik blijf vandaag aon de wààrf."

"En aol die mèense mar wachten op de kràànt? Da kunde ze toch nie aondoan, eej!"

"Daor ààr ik nou nie aon gedocht," bekende Pjir. "Mar ik weet 't goed gemaakt. Ik gaon overal wel zèège, da't vandaag gin weer is vor de kràànt."

En daor gieng Pjir uis aon uis over 't dùrp.

Kermis op 't durp

Sommigte pestoors zijn nie mals. Bij òòns tweej dùrpe wijer emme z'r jintje die t'r ok wa van kan. Sondags vor de kermis wààr aolleman in de kerk gelijk wakker, toen ie op de prikstoel zeej: "Ne zaoterdag is't wir zo wijd. Dan is't wir kermis. En manne, lùster naor mijn. Ik oop dagge van 't jaor zult zuipen as bjiste."

D'r kwààm gelijk geroezemoes in de mannebàànke.

"Jao manne, ge wor 't goed," riep de pestoor, "ik oop, dagge zult zuipen as bjiste. Die wete temienste wannjir z'op motten ouwe."

't Oog

Aolleman wies da Theo, d'n ober aon't station, 'n glaozen ôôg ààr. En aolleman wies ok da Theo 'm gèère luste. 't Kon gebeure, da-t-ie op de laoten aoved afgelaoje thuis kwààm van z'n wààrk.

Op jin van die aovede wààr 't wir zo wijd. Theo liet z'n eige op z'n bed valle. En d'n ààndere morge merkte-n-ie pas, dattie z'n vekjird ôôg in 'n glas waoter ààr gezet.

Suuske Zeppos

't Wielersezoen lijkt dan wel afgelwoope, mar bij òòns wor t'r nog volop gefietst. Overal aon wiskàante van de grèens zijn d'r week in week uit veldtoertochte en biene-kort kunne w'in Uibàarge, in Esse, Kalmtout, Loenout en Mèèr en noem mar op naor beste veldrijers van jil de wèè-reld gaon kijke.

Toen't bij òòns op de Pin 'n maond of wa geleeje toer-tocht wàar, moes ik dèènken aon Suuske Zeppos. Flee't jaor emme w'm op de Wuldert wieste begraove. IJ is net gin sèsteg geworre, Suuske. Eigelek jitten ie Frààns van Tillo, mar aolleman zeej Suuske Zeppos tegen 'm, omdat ie as twee drùppels waoter leek op kappetein Zeppos, ge wit wel uit die Belze tillevizieserie.

Suusken àar op de Wuldert 'n kefeej. Al zolaang a-d-iederjin wies, jitte da kefee *In 't Kruis*. Tot a t'n brouwer op 't kefeejraom meej grwoote letters dieje naam liet schildere mì taor òònder de woorde *Bij Odette*. Zo jit de vrouw van Suuskes.

Odet van Suuskes stikte mekàànt van kwaoiegèd, toen se da lààs: *In 't Kruis Bij Odette*.

"Weg mì ta schandaol!" mot se geroepen emme. Van die-jen tijd af jit 't kefeej 't *Pedalleke*, waant 't wàar toen al mjr as 20 jaor 't kluplokaol van de toerklup 't *Goei Vezet*.

Zo'n jaor of tien geleejen em ik nog 's meejgedaon aon 'n veldrit in de Wulderse Duine. Aon de start ston ik nie slecht, op de tweede rij, flak achter Suuskes. Die ààr 'n allef uur van te vore nog bier staon te tappe en d'r avvetoe ok nog jinne meej gepakt, kwestie van goeie vriende blijve meej oe klàànten, eej. En nou ston ie as ne grwoote voraon in't vetrek, aon de start zèège z'in Nederlàànd op de mjiste plekke.

Ik docht a'k daor goed ston, mar laot nou Suuskes d'r mì te start gelijk z'ne ketting aftrappe. Wij wààren aollebei gelijk gezien.

"Nie opgeve, Gieleke," riep Suuske en mì s'n tweeje gienge wij in d'achtervolgieng. Ik merkte wel, da Suuske nie jimmaol in vùrm wààr. Al nao jinne rònnde begon ie ljillekers te vangen en in n'n bocht gieng ie zo mar injins tege de vlakke. Ik zààg gelijk da Suuske nie goed geworre wààr. IJ lààg daor t'ijge as 'n postpèèrd en ij liep ok 'n bietje blààuw aon.

D'r kwààm al gààuw wa follek bij staon en jintje zee 'r: "We zullen 'm bij Raf van der Liende bienebrenge. Die wond'ier pal aon 't parkoer."

De Raf wààr toen nog voorzitter van de Wulderse toerkloop en ij ààr pas 'n mwooie villa laote bouwe aon n'n bos-ràànd in de Wulderse Duine.

Affèn, wij brochte Suuskes bij de Raf biene. De vrouw van Raffe, Ammelie, begon gelijk te parremeteere en ze zeej: "Ik bel jist d'n dokter en dan bel ik naor Odette da te Suus ier bij òòns in de bàànk ligt."

Nao 'n ketier kwààm Odet lààns de sèère de villa biene en ze keek overal rònd. Oònderwijl lààg Suuske Zeppos daor stillekes te kreune, ij wààr nou jimmoal wiet uitgesloge. En Odet mar kijke.

Op lest zeej ze tegen Ammelieje, de vrouw van Raffe: "Ik wies nie a gullie ier zo schwoon zààt te wonne."

Aàrm Suuske mar ij ee g't toch nog eve vol g'ouwe.

Pindùrp, november 2003

~

Meneer van Mientjes

Nie wijd bij dònns uit de buurt eej 'n tedje geleeje ne schipper die wa te veul op ààr, 'n brug over de Mark geramd. Die brug wier gelijk afgeslote vor aolle vekjir. De fietsers en voetgangers wieren overgezet meej 'n nwoodpòdntje, de rest moes kiele meters omrije. Oònderwijl gieng de brug vor wel 'n maond in de ripperaosie.

Dad eej wa gewiest mì ta pòdntje. 't Wier bemand dur jinne die al jaore nie geworken ààr: Koos van Mientjes. IJ jit zo omdattie 'n jaor of tien vekjirrieng g'ad eej meej 'n zeker Mientje. Toen z't uitmaakte, wààr ze biene de korste kjiirre getrouwd meej 'n broer van Koze, zullieje Kees. Ge begrep wel, da Koos kwaod wààr, toen s'm Koos van Mientjes gienge noeme. IJ voelde z'n eige d'r gèèf meej gepest. Z'nen echte naam, Koos van de Liendelwoof, wààr gààuw vegeete. Mar da's 'n jil àànder veraol.

Toen de brug kepot gieng, moes Koos van de sociaole dienst aon 't wààrk. Dà wààr vor zijn jil wa-d-àànders as d'n godsgàànseleken dag over de brugleunieng angen en kriengeskes in 't waoter tuffen. Van 's morges zesse tot 's aoves negene moes Koos z'n klàànte weg en weer vaore. Op de middag moog ie twee ure schove, dan kwààm 'r iemaand van de previensie om 'm even af te losse.

D'angjongere van 't durrep ààren nou 'n nuuw vezetje. Ze liete d'r eige jin vor jin dur Kozen overzette, of ze pre-beerden 't toch. Koos wier da rap moi netuurlek

"Da mot mar 's gedaon zijn," riep ie nao 'n paor daoge. "Agge nou nie opoudt meeje oe geklwoot, mieter ik jullie aommaol in de Mark."

IJ zou 'rtoe in staot gewiest emme, a g't mijn vraagt. Die angjongere dierve nie mijr vor de flàauwe kul de pònt op, mar ze bleewe wel bij de brug ange. D'r viel altij wel wa te beleewe. En 't wàar mar nie leuteg ok om Koze tegen z'ne zin aon 't wàark te zien. Ok bejaorde en mènse die nao 't eete nog 's ròndkuierde, kwàame naor Koze gesjouw kijke. Zodoende ston Koos nao 'n paor weeke zowà-d-op ònploffte.

En toen is't gebeurd, a t'r ne moterrijer aon 't pòntje kwàam. Die àar veul aost en ij vroog aon wa jonge gaste, of de vèent van de pònt 'm messchien nie over zou wulle zette bij wijze van uitzònderieng. Die gaste rooke vuur. Nou zumm't gaon beleewe, zulle ze gedocht emme.

"Och," zeeje 'r jinne, "agg'aon menjir Van Mientjes jil beleefd vraagt, of-t-ie oe over wult zette, dan doet ie da wel. IJ is nie van de beroerste, dieje menjir Van Mientjes."

Dus toen Koos z'n pòontje aonleej, stapte de moterrijer op 'm af en ij zeej: "Meneer Van Mientjes, mag ik wat vragen?"

Wijer kwààm de kèèrel nie. Koos wier me daor toch kwaod.

"Gij meej oe Van Mientjes! Maokt agge weg komt, of ik pak oe bij oe flicker meej moter en aol en dan gaode de Mark in!"

Aol 't vollek aon de kàànt lààg dubbelt. Mar dieje moterrijer wies nie, oe gàuuw attie 'r van dur moes gaon. IJ zal nie begreepen emme, wùrrom a Koos zo begon op te pijpe.

De brug is nou wir gerippereerd en Koos eej vast wààrk. IJ mag bij de previensie meej elpe meej bizamratte vange.

Schellen is nie netjes

Schellen is nie netjes, emme z'òòns altij geljird. Mar dan zijn d'r veul mèèense dikkels nie netjes, a-g't mijn vraogt. In't dialect kan 'r sommetije ok lekker gescholle worren, eej. Bij òòns in West-Braobàànt gebruike we meschien wel scheldwoorde die g'in ààndere dialecte nie tegekومت. Lùster mar 's.

tietei – letterlek betjikken tietei 'ei van 'n kip', wij zèège 'tiet' tegen 'n kip, eej. A we schelle bedoelen we meej 'n tietei n'n geweldige suffer, daor is gin vorbeeld van.

droel – Kende gullie da woord? 't Wor gezeejd van n'n onnwoozele of van iemaand waor de niks van oef te verwaachte, ij wit niks en ij kan niks. Da's n'n droel.

ollewaai – Da wor gezeejd van 'n 'wispelturig vrùm-mes'; ze waai meej aolle wiende meej; 'n ollewaai is ok 'n vrouw die aon jinne màànskèèrel nie genog eejt, a ge begrept wad ik bedoel.

oesem – N'n oesem is n'n dur en dur gemjééne kèèrel, jinne die over lijke gaot, n'n kriemeneel zogezeejd.

kluivenduiker – Da's n'n onàandige, die ta van z'n eige nie in de gaoten eejt.

zjivverèèr – Da's ne zeurpiet; 'zjivvere' wul bij òòns zèège 'leuterpraot vekwoope'. In Aàntwàärpe zèège ze van ne zjivverèèr: "IJ vekwoop zjivver in pakskes." Mar 'zjivvere' kan ok betjikkene 'nwoot z'ne mòònd kunnen ouwe' of 'kwiele'. A-d-iemaand kwielt, lwoop 't waoter uit z'ne mòònd. Om 't veraol jimmaol af te maoke: 'zjivvere' zèège wij ok tege 'nie al t'ààrd regene'. 't Kan bij òòns wel 's staon te zjivvere.

òòntigen òònd – Da's n'n onvorstelbaore viespeuk; 'òòntig' betjikken 'te vies om aon te pakke', 't is - à'k 't goed em - afkomstig van 'honteux', 'n Frààns woord vor schààndelek.

klapstèèrt – We bedoelen iermee ne 'klikspaan' of 'n 'klappei'

soepele badgast – Ik vien da jin van de mwooiste scheldwoorde die w'emme. Volges mijn kom 't in jil Braobàànt vor, mar is 't aon uitsterve. Ne soepelen badgast is bij òòns ne vremde snuiter of jintje waor ge niks meej kunt begiene.

sjappie – Dad is zoveul as ne schwooier. A-d iemaand in ouwe of vesleete kljirre ròndlwóopt, dan zèège wij: "ij lwoop t'r sjappig bij."

Ge wor 't wel, eej. Schelle is wel nie netjes, mar 't kan toch leuteg zijn en 't leever jille mwooie woorden op. Wa gullie?